

(наук. кер. – доц. Блоха Я.Є.)

*студентка IV курсу психолого-педагогічного факультету
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА МИР (НА ОСНОВІ АНАЛІЗУ ПУБЛІЦИСТИЧНОЇ СПАДЩИНИ В.Г. КОРОЛЕНКА)

На початку ХХІ століття людство зіткнулося з проблемами, що набувають величезного значення для долі людської цивілізації в цілому і називаються глобальними. До глобальних проблем належать такі, які зачіпають життєво важливі інтереси всіх народів та країн світу і які породжені загальними законами існування та розвитку людства. Йдеться передусім про питання війни і миру, економічну відсталість багатьох країн світу, катастрофічне забруднення навколишнього середовища, повітряного басейну та океанів, вичерпання природних ресурсів, енергетичну, сировинну, продовольчу й демографічну проблеми, поширення цілого ряду нових захворювань тощо.

Найважливішою глобальною проблемою сучасності є відвернення війни (насамперед ракетно-ядерної), припинення гонки озброєнь і роззброєння. Війна є альтернативою самого людського буття. Прогресивні мислителі завжди засуджували війну як нелюдське починання, що несе з собою лише спустошення і руйнування, мріяли про вічний мир.

Як спосіб вирішення міжнародних проблем, яка несе із собою масові руйнування і загибель величезної кількості людей та породжує прагнення до насильства і дух агресії, війна засуджувалася мислителями-гуманістами всіх історичних епох, чільне місце серед яких займав видатний український мислитель, гуманіст і правозахисник кінця ХІХ – початку ХХ ст. Володимир Галактіонович Короленко.

В. Короленко – сучасник Першої світової та громадянської воєн 1917-1920 рр. – визнає війну однією з найважливіших проблем людства. З цією думкою важко не погодитися, адже за підрахунками істориків упродовж останніх 6 тис. років мирними, тобто без воєн, були лише 292 роки. У ХХ ст. людство пережило дві страшні світові війни, але навіть після закінчення останньої з них у збройних конфліктах у світі загинуло понад 20 млн. людей.

У тих народів, що досягли певного рівня культури, викристалізувалося загальне переконання про те, що царство миру неодмінно настане. Уперше ця ідея зустрічається в Палестині у пророка Амоса (VII ст. до н. е.). Вона фігурує також у вченні Лао-цзи та Конфуція (VI ст. до н. е.), Мо-

народів доводиться, що це морально неминуче. І якщо б Толстой тепер постав з могили і став повторювати загальні формули: вбивати гріх, всі люди браття, то йому б відповіли: ми це знаємо, але я, людина, до совісті якої Ви звертаєтесь, не хочу, щоб мій німецький брат палив, вбивав і гвалтував на моїй батьківщині. І німець скаже те ж саме про свого російського й французького брата. Й обоє мають рацію, обоє винні» [5].

Актуальною, на наш погляд, є думка В. Короленка про те, що джерела війни криються в недосконалої суспільного устрою, при якому народи занадто мало беруть участь у вирішенні таких питань і суперечок (у Першій світовій війні найбільшими учасниками війни були три імперії – Німецька, Російська та Австро-Угорська). А потім, як стверджує гуманіст, потягнеться низка причин, усувати які потрібно буде довго і вперто по настанні миру.

Центральною ланкою публіцистики мислителя на тему війни є його стаття «Війна, вітчизна і людство», написана ним у липні-серпні 1917 р. Основну спрямованість свого задуму щодо війни та встановлення миру В. Короленко виклав у статті до члена редакції «Русских ведомостей» В. Розенберга: «Як бачите, я певною мірою інтернаціоналіст і віддаю перевагу пропозиціям миру без анексій і контрибуцій. ... Нам належить або слава великого почину на користь миру для всього людства, чи безслав'я і ганьба» [2, с.25].

У даній статті мислитель виводить поняття «озброєного миру» і намагається виокремити засади встановлення миру, аналізуючи погляди П. Ж. Прудона на проблему війни, зазначаючи, що «усі народи живуть у постійній небезпеці чужої навали і у вічній готовності до нападу. Французький мислитель Прудон запевняв, що війна всіх проти всіх в середовищі народів є явищем вічним: по суті, народи воюють один з одним завжди, і тільки часом у них наступають випадкові перепочинки, які ми і називаємо миром» [4, с.14].

Сучасні йому народи, на думку В. Короленка, подібні до диких мисливців, які навіть біля спільного вогню сидять із зброєю в руках і готові кинути на сусіда при першому підозрілому русі. Усі держави навіть під час миру підсилають до сусідів військових шпигунів, політичних лазутчиків, лукавих дипломатів, які намагаються слабке місце сусіда, намагаються викликати у нього паніку й обурення. «Будь-яка держава, – стверджує мислитель, – намагається «зашкодити сусідові, послабити його, тому що боїться нападу і сама не проти напасти при нагоді. Таким чином, якщо і встановлюється на певний час мир між народами, то цей мир особливий, так званий «озброєний мир» [4, с.14-15].

Коли у 1917 році в Російській імперії стояло питання підписання сепаратного миру, В. Короленко почав активно пропагувати його як на мітингах в Полтаві, так і в листах до нових лідерів держави, закликаючи підписати цей договір якомога швидше і на будь-яких умовах, лише б уберегти невинний народ від загибелі. «Які начала миру для нашої країни? – запитує мислитель. – Тут у нас є прихильники навіть серед ворогів і є незгодні навіть серед союзників. Наші прихильники всі ті, хто вірить у велику мрію про

цзи (V ст. до н. е.) і Мен-цзи (IV ст. до н. е.). Вона зустрічається і у Льва Толстого (1828–1910 рр.) та інших європейських мислителів.

В. Короленко, який на початку XX ст. у своїх листах та щоденниках висловив власну позицію з даного питання, у статті в газеті «Біржові відомості» 5 червня 1904 р. характеризує місце воєн (навіть переможних) у сучасному йому суспільстві: «... війна є величезним нещастям і величезною помилкою... Навіть прямий успіх у цій війні лише закріпить за нами те, що нам не потрібно, що тільки посилить і без того шкідливу екстенсивність наших державних починань і спричинить нове напруження й без того виснажених засобів країни на довгий, на невизначений час. Отже – страшна, кровопролитна і руйнівна боротьба через неварту мету...» [5].

Мислитель стверджує, що війна – це «історична помилка, яка поглинула і продовжує поглинати тисячі людських життів». А оскільки для нього справжній престиж і гідність народу, не вичерпувалися перемогами на полі битв, а включали в себе освіченість, розумність, справедливість, обачність і турботу про загальне благо, гуманіст бажав «припинення цієї непотрібної війни й швидкого миру для внутрішнього зосередження на тому, що складає істинне достоїнство великого народу» [5].

У даній статті В. Короленко не лише засуджує війну як таку (навіть переможну), адже вона забирає тисячі безневинних життів, а й закликає тодішню владну верхівку, яка досить часто прислухалася до його думки, вжити щонайшвидших заходів для припинення війни й встановлення миру, зосередившись на вирішенні внутрішніх проблем, що виникли в тодішньому суспільстві.

27 листопада 1916 р. в листі до Алеманова (*адресат В. Короленка; хто такий Алеманов – достеменно невідомо – А.С.*) мислитель ще раз підкреслює власне ставлення щодо проблеми війни, зазначаючи що «війна – це злочин перед вищими началами людського життя..., найстрашніше зло і злочин всього людства» [5].

У цьому ж листі гуманіст намагається вирішити питання встановлення миру, для встановлення якого, на його думку, потрібно не лише проповідувати мир і закликати до його встановлення, як це робив Л. Толстой, а й вживати більш радикальних заходів, до того ж усім воюючим сторонам. Опосередковано полемізуючи з Л. Толстим В. Короленко стверджує, що якби це зло і злочин можна було зупинити проповіддю загальних ідей братства і протесту за допомогою друку, в середовищі всіх воюючих народів знайшлися б якщо не тисячі, то сотні або хоча б десятки людей переконаних і сильних, у всякому разі багато разів сильніших, ніж він сам. Оцінюючи політику «ненасильства» Л. Толстого, мислитель зазначав, що «...навіть всі Толсті, – і вони не могли б зупинити війну, тому що вона корениться глибоко не в одних людських помилках та вадах, але й у суспільних умовах, внаслідок яких і люди, зовсім не схильні до вбивства, бачать, що йти захищати свою батьківщину в цьому загальному звалищі

братерство народів, в близькість та можливість її здійснення. Проти нас в цій справі всі ті, для кого мрія залишається мрією, нездійсненою і далекою, хто шукає миру тільки в остаточній поразці супротивника. Шлях до миру довгий і важкий... Він пролягає по крутій і тернистій стежці між двома безоднями. На одній стороні національне себелюбство і територіальні загарбання, які загрожують новою міжнародною ворожнечею. На іншій – поразка нашої вітчизни, загибель свободи, безсилля...» [1, с.14-15].

Проблема запобігання війни й встановлення миру фактично була визнана Організацією Об'єднаних Націй, коли 12 листопада 1984 року Резолюцією 39/11 Генеральної Асамблеї ООН була прийнята Декларація про право народів на мир, якою було урочисто проголошено, що народи нашої планети мають священне право на світ; зроблено заяву, що збереження права народів на мир і сприяння йому є одним з основних обов'язків кожної держави; підкреслено, що забезпечення здійснення права народів на мир вимагає, щоб політика держав була зорієнтована на усунення загрози війни, насамперед ядерної, на виключення застосування сили в міждержавних відносинах і вирішення міжнародних суперечок мирними засобами на основі Статуту Організації Об'єднаних Націй; закликано всі держави і міжнародні організації всіляко сприяти забезпеченню цього права народів на мир шляхом вжиття належних заходів як на національному, так і на міжнародному рівні [3].

Декларація про право народів на мир визнає, що зміцнення миру є життєво важливою передумовою для повного здійснення всіх прав людини, про що вів мову В.Г. Короленко ще на початку ХХ ст.

Таким чином, можемо стверджувати, що погляди гуманіста не втратили своєї актуальності і в наш час, коли проблеми війни, історичної помилки й найстрашнішого зла і злочину проти всього людства, «висить в повітрі» й людству необхідно докласти всіх зусиль, прийти до компромісу, поступитися національним себелюбством з метою її попередження й забезпечення стабільного й тривалого миру.

Література:

1. Аверин Б. В. История моего современника В. Г. Короленко. (Социально-филос. содерж. и худож. метод.) : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.01.01 «Русская литература» / Борис Валентинович Аверин; Ленингр. гос. ун-т им. А. А. Жданова. – Л., 1974. – 17 с.
2. Акелькина Е. А. Пути развития русской философской прозы конца XIX века : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : спец. 10.01.01 «Русская литература» / Елена Алексеевна Акелькина; Урал. гос. ун-т. – Омск, 1998. – 31 с.
3. Декларация о праве народов на мир (принятая 12.11.1984 Резолюцией 39/11 Генеральной Ассамблеи ООН) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_817
4. Короленко В. Г. Война, отечество и человечество (Письма в вопросах нашего времени) / Владимир Галактионович Короленко. – К. : Типография Всероссийского Земского Союза Ком. Ю.-З. Фр., 1917. – 55 с.

5. Короленко В. Г. Собрание починений : в 10–и т. / Владимир Галактионович Короленко – М. : Гослитиздат, 1953–1956. Т.10 : Письма. 1879–1921. – 1956. – 717 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до дж.: http://az.lib.ru/k/korolenko_w_g/text_0890.shtml

Бездітько М.Б.

(наук. кер. ст. викладач Бездітько Б.М.)

*студентка V курсу факультету підготовки кадрів
для органів юстиції та судової адміністрації
Національного юридичного університету ім. Я. Мудрого*

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ РУХУ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Відповідно до ст. 42 Конституції України, держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів [1]

В Україні дане питання регулюється Законом України «Про захист прав споживачів». Захист прав споживачів – це складова частина захисту прав людини. В державах з розвинутою економікою споживач здійснює керівну функцію на споживчому ринку.

Споживач(англ.- consumer – «конс’юмер») , відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів», це громадянин, який купує, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити товари (роботи, послуги) для власних побутових потреб [2].

Історія виникнення руху захисту прав споживачів має тривалу історію. В різні історичні епохи спроби за допомогою держави регулювати якість і безпечність продуктів харчування, ліків відбувались по-різному.

В 1200 році король Іоан Безземельний видав указ про покарання обважувальників на ринках, а в 1215 році скріпив своєю печаткою Велику хартію вольностей, яка вважається першою «неписаною» конституцією Англії та документом, в якому закладено основи прав людини . Зокрема, було закріплено покарання за нечесну практику в торгівлі.

В Австрії для покарання продавця розбавленого або прокислого молока, примушували його випивати цю продукцію.

Науково-технічний прогрес потребував більш складних форм захисту від неякісних та шкідливих товарів. Практика використання хімікатів спричинила появу перших законів проти фальсифікації продуктів . Зокрема, перший у США закон щодо продуктів харчування з’явився у 1785 році. В цілому з 1789 по 1906 роки Конгресом США було прийнято більше 100 законів щодо продуктів харчування [3,с.21].